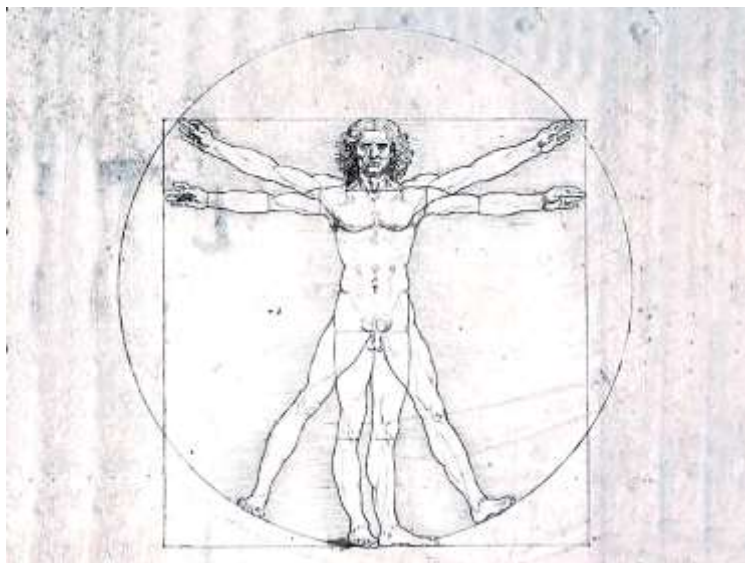

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет

ЕКОЛОГІЧНІ ТА ВІКОВІ СКЛАДОВІ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ

(Матеріали Міжнародної студентської наукової конференції
Рівне, 16-17 березня 2007 р.)

Рівне, 2007

Екологічні та вікові складові психічного здоров'я людини. Матеріали Міжнародної студентської наукової конференції. Рівне, 16-17 березня 2007 р. Рівне, РДГУ, 2007. – 198 с.

Редакційна колегія:

- Воробйов А.М.** – професор, проректор з навчальної роботи, завідувач кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ, Заслужений працівник освіти України – голова;
- Лико Д.В.** - професор, академік УЕАН, Заслужений працівник освіти України, декан психолого-природничого факультету РДГУ;
- Романюк В.Л.** – доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ
- Артемова О.І.** – доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;
- Безлюдна В.І.** - доцент кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ;
- Главінська О.Д.** – доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;
- Грюк І.Б.** – доцент, завідувач кафедри біології та прикладної екології РДГУ;
- Марциновський В.П.** – професор, завідувач кафедри анатомії та фізіології РДГУ;
- Мельник В.Й.** - доцент кафедри біології та прикладної екології РДГУ;
- Павелків В.Р.** – кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ.

Матеріали обговорені та рекомендовані до друку на засіданні науково-методичної ради психолого-природничого факультету РДГУ. Протокол № 3, від 9 березня 2007 р.

ЗМІСТ

Вступ	3
Павлов І.П. Лист до молоді	4
Секція I. Техногенне забруднення довкілля і розлади психіки та поведінки	5
Лико Д.В., Мельник В.Й. Вплив стану довкілля на здоров'я людей	5
Алтухова Анастасія. Вплив екологічних криз і катастроф на психічне здоров'я людини	8
Кравчук Володимир. Вплив та наслідки забруднення атмосферного повітря міста автотранспортом	11
Буткевич Сергій. До проблем становлення екологічної психології	14
Донець Світлана. Психологічні наслідки техногенних катастроф ..	15
Дідусенко Галина. Якість поверхневих вод Рівненщини	18
Денисюк Оксана. Екологічні складові психічного здоров'я	19
Ігнатієва Анастасія. Психологічні особливості дітей, що мешкають у зоні посиленого радіоекологічного контролю	22
Белеля Марина. Екологічна оцінка якості води р. Іква в межах Рівненської області	25
Кушнір В.М., Панасюк В.Ю., Кириченко О. Порушення психофізіологічних процесів і їх профілактика	27
Латюк Ірина. До проблеми визначення екологічної культури особистості	29
Лико Сергій. Зернисті фосфорити у сільськогосподарському виробництві	34
Максимець Оксана. Наслідки акумуляції радіонуклідів у деревині та продукції із деревини	36
Мантула М. Якість води р. Устя та здоров'я жителів міста	40
Миронець Марина. Роль реабілітаційної діяльності психологічної служби системи освіти у збереженні психологічного здоров'я постраждалих від техногенних катастроф	44
Ожаровська Світлана. Соціально-психологічна складова наслідків Чорнобильської катастрофи	46
Пілічук Ольга. Дослідження віддалених наслідків техногенних катастроф на прикладі переселених чорнобильців Миколаївської області	48

Екологічні та вікові складові психічного здоров'я людини

Сахневич Людмила. Вплив промислових викидів Рокитнівського склозаводу на якість атмосферного повітря	51
Фількевич Вікторія. Техногенне забруднення довкілля і розлади психіки та поведінки	53
Хабаров Володимир. Дослідження внутрішнього опромінення населення контрольованої зони Рівненської АЕС.....	56
Хильчук Ольга. Вплив іонізуючого випромінювання на організм людини.....	58
Шаправський Олександр. Техногенне забруднення атмосферного повітря м. Рівне промисловими викидами КТП «Теплокомуненергія»	63
Секція II. Вікові та гендерні аспекти психічного здоров'я особистості	66
Осьмак Л.П., Андрущенко Оксана. Гендерні особливості конфліктної поведінки підлітків	66
Вітрук Алла. Негативний вплив телебачення на психіку підлітків ..	68
Галабурда Лідія. Професійні інтереси як компонент психічного здоров'я особистості	70
Гусаківська Світлана. Психологічні чинники адитивної поведінки підлітків.....	72
Дука Ольга. Здоровий спосіб життя в юнацькому віці: реальний погляд	80
Драченко Ольга. Гендерні особливості соціальної адаптації	82
Юрченко В.М., Замлинна Наталія. Гендерні особливості міжособистісних стосунків у дітей молодшого шкільного віку	85
Ковальчук Богдана. Феномен психічного здоров'я як об'єкт теоретичних досліджень	87
Ковтун Наталія. Зв'язок між особливостями стосунків у сім'ї та формуванням агресивних реакцій в юнацькому віці	90
Корольчук Ірина. Пам'ять в системі пізнавальної діяльності	93
Костючок Олег. Психологічні особливості впливу соціального статусу в групі на характер міжособистісних стосунків молодших школярів	95
Кужель Інна. Профілактика алкоголізму – основа психічного здоров'я нації	98
Лаворик Лариса. Наукові дослідження материнської сфери – проблеми та перспективи.....	100
Музичук Віта. Згубний вплив куріння на організм людини	103

Екологічні та вікові складові психічного здоров'я людини

Назарець Людмила. Передумови адиктивної поведінки підлітків та фактори захисту тема.....	106
Почасвець Ірина. Гендерні та мотиваційні особливості формування звички тютюнопаління серед студентської молоді	108
Пясецька Ірина. Екологічні і вікові складові психічного здоров'я людини.....	110
Соботович Олександр. Особливості короткочасної пам'яті у студентів-біологів.....	113
Юрим Світлана. Моделювання пам'яті	115
Секція III. Діагностика та шляхи профілактики розладів психіки та поведінки	117
Руденко Н.М, Бейлах О.М. Аналіз рівня сформованості відповідальності студентів-першокурсників	117
Божок Яна. Вплив епілепсії на психічний розвиток і поведінку хворого.....	118
Неровня О.В., Вовк Анна. Психопатологічне функціонування у соціально-культурному контексті.....	121
Гомончук Катерина. Дослідження особливостей сприйняття соціальних феноменів студентами молодших курсів (на основі теорії Дж. Келлі).....	123
Гончарова Наталія. Інформаційні неврози: проблема діагностики і профілактики	126
Дубровський Роман. Переваги ДБСТ над школами-інтернатами у контексті попередження проявів девіантної поведінки	129
Зажицька Тетяна. Теоретичні та прикладні аспекти стилю.....	132
Зеленська О. Проблема погіршення стану здоров'я дітей і молоді в Україні та шляхи формування здорового способу життя	133
Юрченко В.М., Князева Анна. Соціально-психологічні установки українських студентів до сприймання людей інших національностей.....	135
Осьмак Л.П., Кордоба Інна. Комунікативна некомпетентність як чинник соціально дезадаптованої поведінки підлітків	138
Вікторія Косенко. Психологічні аспекти віктимної поведінки в підлітковому віці	139
Козішкurt Уляна. Агресивні тенденції в сучасному суспільстві: інстинкт чи інформаційний наслідок?	142
Кравець Віта. Формування сприятливого мікросередовища сім'ї.....	144
Лабик Юля. Психосоматичні розлади як проблема клінічної психології: регіональні аспекти	147

Екологічні та вікові складові психічного здоров'я людини

Музичук Ірина. Усвідомлення сенсу життя як чинник самоактуалізації підлітків	151
Назаренко Ольга. Проблемы одаренности и гениальности	153
Остапович Ірина. Конструктивні копінг-стратегії.....	155
Поліщук Альона. Фобії-комплекси: причини і наслідки.....	158
Романів Наталія. Специфічні особливості виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування у різних типах навчальних закладів	160
Ромашевська Ольга. Нові шляхи діагностично-корекційної допомоги дітям з особливими потребами	164
Осьмак Л.П., Тирак Тетяна. Психопрофілактика деструктивних форм самоствердження підлітків	167
Усачик Ольга. Антистресорні властивості лікарських рослин – радіопротекторів.....	169
Хоровець Ірина. Психічне здоров'я як складова якості життя особистості	172
Чубко Мар'яна. Зростання патологій щитоподібної залози, викликаних радіаційним забрудненням деяких районів Рівненської області як один із чинників впливу на поведінку людини.....	175
Чекун Юлія. Профілактична дія радіопротекторів по подоланню проявів патогенезу ЦНС	179
Шевців М.В., Чикун Зоряна. Психофізіологічні механізми формування неврозів	181
Юрчук М. Люди і СНІД - знати, щоб жити	183
Янчук Катерина. Психологічні чинники виникнення розладів харчування та шляхи їх профілактики у старшокласниць	186
Відомості про авторів.....	190

Екологічні та вікові складові психічного здоров'я людини

K_{120} ; на вилугованому чорноземі приріст врожаю цукрових буряків при внесенні зернистих фосфоритів в кількості 160 кг/га, у порівнянні з фоном N_{120} і K_{120} становив 4,0 т/га, а цукру - 1,06 т/га.

Отже, застосування на кислих та слабокислих ґрунтах зернистих фосфоритів забезпечує рослини доступним фосфором, сприяє зниженню кислотності та росту врожаїв.

Список використаних джерел

1. Довідник агрохімічного та агроекологічного стану ґрунтів України /За ред. Б.С. Носка, Б.С. Прістера, М.В. Лободи. – К.: 1994, - 336 с.
2. Кавецький В.М., Макаренко М.А., Буожис Г.О. Екотоксикологічна оцінка українських фосфоритів по вмісту важких металів. // *Натураліс*. – 1998. - № 3-4. – С.5-7.
3. Лапа М.А., Швей Я.П., Ласненко А.М. Ріст і продуктивність цукрових буряків при застосуванні Волинських фосфоритів на чорноземах типових глибоких // *Зб. наук. праць: Агроекологія і біотехнологія*. – К.: Аграрна наука, 1996. – С. 102-109.
4. Носко Б.С., Христенко А.О., Бабулін В.І. Фосфорити, як джерело фосфорного живлення рослин // *Зб. наук. статей і доповідей*. – Луцьк: Надстир'я, 1997. – 192 с.
5. Шевчук М.Е., Гаврилюк В.А. Ефективність використання місцевих фосфоритів на основних типах ґрунтів Західного регіону України // *Зб. наук. стат. і допов.* – Луцьк: Надстир'я, 1997. – 192 с.

УДК 632.118.3:635.054/55

НАСЛІДКИ АКУМУЛЯЦІЇ РАДІОНУКЛІДІВ У ДЕРЕВИНІ ТА ПРОДУКЦІЇ ІЗ ДЕРЕВИНИ

Максимець Оксана, студентка РДГУ

Науковий керівник: **Грюк І.Б., к. хім. н., доц.**

Особливості розподілу радіонуклідів у компонентах лісових біогеоценозів залежать від співвідношення швидкості двох протилежних процесів: швидкості надходження радіонуклідів у рослинність (v_n) та швидкості їх виведення із неї (v_e). Акумуляція радіонуклідів у фітомасі рослин відбувається через їх залучення в біологічний кругообіг й акумуляцію в різних органах рослин. Розрізняють кілька варіантів такого розподілу:

- надходження радіонуклідів перевищує їх виведення – запас радіонуклідів у компонентах біогеоценозів зростає ($v_n > v_e$);
- надходження радіонуклідів рівнозначне їх виведенню – концентрація радіонуклідів не змінюється ($v_n = v_e$);

Екологічні та вікові складові психічного здоров'я людини

- надходження радіонуклідів менше за їх виведення – концентрація радіонуклідів зменшується ($v_n < v_e$) [2].

На процеси акумуляції радіонуклідів у різних тканинах і органах деревних рослин впливають, насамперед, два фактори:

- час, що минув з моменту викидів радіонуклідів;
- радіонуклідний склад випадінь.

В перші роки після викиду радіонуклідів у навколишнє середовище деревостан зазнає лише поверхневого забруднення (зовнішній шлях надходження радіонуклідів переважає над всіма іншими), тому найбільша питома активність радіонуклідів спостерігається у корі та хвої. В подальшому радіонукліди залучаються до біологічного кругообігу, внаслідок чого потрапляють у рослину через кореневе живлення (внутрішній шлях надходження радіонуклідів стає переважаючим) і включаються у тканини рослин, інтенсивно акумулюються в органах. Оскільки ^{137}Cs та ^{90}Sr являються аналогами калію і кальцію, вони надходять у рослину найбільшою мірою.

Активність, що інкорпорована деревиною, виключається із ґрунтового циклу міграції на тривалий час і в екологічному плані може вважатися за своєрідний прояв автореабілітаційного процесу. Головною складовою автореабілітації є самоочищення (природна деконтамінація) – природне руйнування забруднювача внаслідок природних, фізичних, хімічних та біологічних процесів [1]. В економічному аспекті ліси розглядаються в основному як джерело деревини та продуктів побічного користування. Перевищення гігієнічних нормативів питомої активності ^{137}Cs у деревині та продукції із деревини, внаслідок значної акумуляції радіонуклідів, може спричинити опромінення населення в робочих і побутових умовах.

Об'єктами дослідження були такі деревні породи, як сосна звичайна (*Pinus sylvestris* L.), береза бородавчата (*Betula pendula*) і вільха чорна (*Alnus glutinosa*). Критерії їх відбору: 1) поширеність у дослідженій місцевості; 2) відмінність за радіостійкістю; 3) відповідність середнім показникам радіостійкості (названі породи містяться в середині ряду радіостійкості: ялина – сосна – береза – вільха – осика).

Досліджувалися наступні питання: 1) розподіл питомої активності ^{137}Cs у різних частинах деревини з корою та без кори

Екологічні та вікові складові психічного здоров'я людини

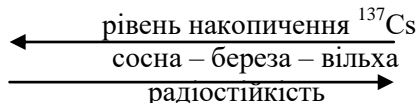
перелічених деревних порід; 2) вміст ^{137}Cs у ґрунті; 3) наслідки такої акумуляції.

Визначення питомої активності ^{137}Cs проводилось у Рівненській лісовій випробувальній радіологічній лабораторії на гамма-спектрометрі СЕГ 001 АКП (експозиція 3000 с). Проби відбиралися на території радіологічного стаціонару, що знаходиться в ДП „Острівський лісгосп” лісництво Біловіжське, квартал 53, виділ 40 при щільності забруднення території $0,8 \text{ Ки/км}^2$.

Дослідження показали, що:

1) найбільше ^{137}Cs накопичує сосна звичайна (*Pinus sylvestris* L.) (рис. 1);

2) рівень накопичення ^{137}Cs в ряді сосна – береза – вільха протилежний радіостійкості:

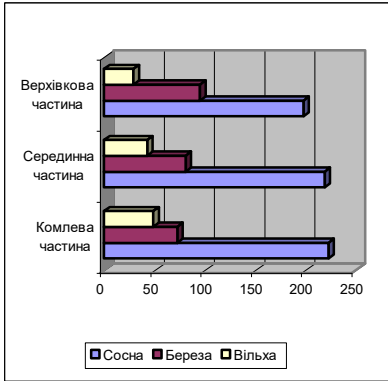
3) порівняння вмісту радіонуклідів у 1988 та 2006 рр. показало, що за останні 18 років вміст ^{137}Cs у ґрунті значно зменшився, в свою чергу зріс вміст радіонуклідів у деревних породах, що помітно на прикладі сосни звичайної (рис. 2.). У 1988 р. щільність забруднення ґрунту становила $2,5 \text{ Ки/км}^2$ на сьогоднішній час вона становить $0,8 \text{ Ки/км}^2$, тобто зменшилась у 3,1 раз. Вміст ^{137}Cs у деревині сосни звичайної збільшився у комлевій частині у 1,4 рази, в серединній частині – у 3,32 рази, у верхівці – у 2,79 рази.

4) виявлено перевищення гігієнічних нормативів питомої активності ^{137}Cs у деревині та продукції із деревини. У необроблених лісоматеріалах вміст ^{137}Cs перевищував норму в 1,7 рази, у деревині для технологічних потреб та у продукції культурно-побутового і господарського призначення вміст ^{137}Cs перевищував норму у 7,45 рази.

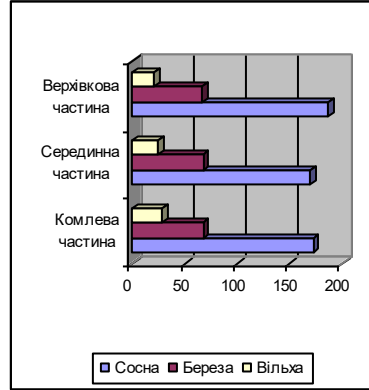
Дослідження розподілу ^{137}Cs у лісових біогеоценозах показали, що різні деревні породи, в даному випадку сосна звичайна (*Pinus sylvestris* L.), береза бородавчата (*Betula pendula*) і вільха чорна (*Alnus glutinosa*) характеризуються різним рівнем накопичення радіонуклідів, яке пов'язується з їх фізіологічними особливостями. Найбільше ^{137}Cs акумулювала сосна. Дані дослідження показують, що виключення радіонуклідів з ґрунтового циклу міграції на тривалий час, внаслідок акумуляції їх у деревині, з однієї сторони, сприяє автореабілітаційному процесу, який веде до значного очищення ґрунту від цезію. З іншої сторони значне накопичення ^{137}Cs у деревних

Екологічні та вікові складові психічного здоров'я людини

породах веде до перевищення гігієнічних нормативів питомої активності ^{137}Cs у деревині та продукції із деревини, використання якої може спричиняти опромінення населення в робочих і побутових умовах.

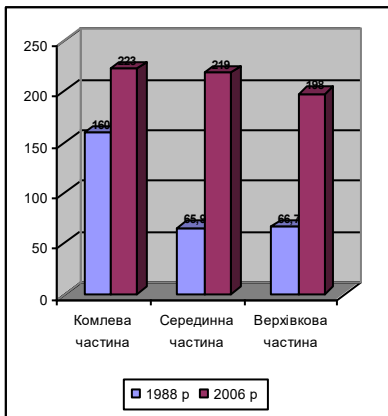

а)

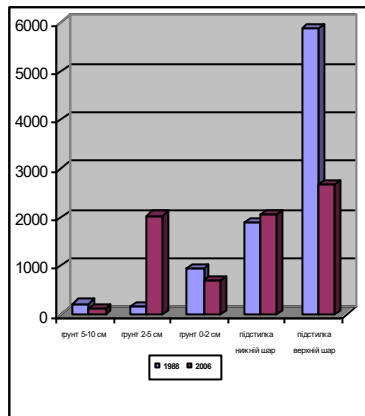

б)

Рис.1. Розподіл питомої активності ^{137}Cs у деревних породах, Бк/кг: а) з корою, б) без кори

а)

б)

Рис.2. Розподіл питомої активності ^{137}Cs за 1988 р. у порівнянні з 2006р., Бк/кг: а) в деревині сосни звичайної (*Pinus sylvestris L.*) б) в ґрунті (малий ґрунтовий розріз)

Список використаних джерел

Екологічні та вікові складові психічного здоров'я людини

1. Долін В. В. та ін. Самоочищення природного середовища після Чорнобильської катастрофи / В. В. Долін, Г. М. Бондаренко, О. О. Орлов; за ред. Е. В. Собоновича НАН України, Ун-т геохімії навк. гер. – К.: Наукова думка, 2004 – 221 с.
2. Основи лісової радіоекології. - К.: Державний комітет лісового господарства України, 1999. - 250 с.
3. Тихомиров Ф.А., Щеглов А.И., Цветнова О.Б., Распределения и миграция радионуклидов в лесах в зоне радиоактивного загрязнения / Радиационные аспекты Чернобыльской аварии: Труды I Всесоюзной конференции Т. 2 Радиоактивное загрязнение природных сред / Под. ред. Ю. А. Израэля – Спб. : Гидрометиздат, 1993. – 408с.

УДК 614.777.(477.81)

ЯКІСТЬ ВОДИ Р. УСТЯ ТА ЗДОРОВ'Я ЖИТЕЛІВ МІСТА

Мантула Марина, магістрантка РДГУ

Науковий керівник: **Мельник В.Й., к. геогр. н., доц.**

З року в рік стан єдиної в Рівному річки погіршується. Причин для цього дуже багато: інтенсивна господарська діяльність, нерациональне природокористування, нехтування законами природи, підвищення потенціалу промисловості, сільського господарства, енергетики, транспорту. Живильна сила річки, її здатність до самоочищення поступово слабшає, скорочується біорізноманіття, знижується продуктивність рибного господарства.

Найбільшого антропогенного впливу р. Устя зазнає в межах міст Рівне та Здолбунів. В річку скидають стічні води ВАТ „Волинь”, Квасилівська дільниця ОВДКП „Рівнеоблводоканал”, очисні споруди ОВДКП „Рівнеоблводоканал” в м. Рівне та зливові води м. Рівне.

Річка Устя впродовж багатьох років одна з найзабрудненіших річок Рівненщини.

Дослідження показали, що максимальні рівні забруднення річки спостерігаються у травні – вересні. Втім, нижчий рівень забруднення річки у верхній її частині – за 20 кілометрів вище м. Рівне.

Природний гідрохімічний та гідробіологічний режими річки порушені, зменшилася її водність і глибина, збільшилась евтрофікація за рахунок накопичення сполук азоту, фосфору та калію, різко погіршилась самоочисна здатність, зросла кількість завислих речовин. В забрудненій воді пригнічені основні продуценти кисню водорості, а